

Joan Bustos. Cap d'estudis d'ESO. Escola Mare de Déu de Lourdes (Mataró)

BOOKTRAILERS

a l'aula: una mirada diferent a la lectura

Formar alumnes competents en lectura i escriptura (enteses en un sentit més ampli de l'habitual) no sols resulta ambiciós sinó plenament atractiu en l'àmbit d'una escola que no pot tancar els ulls davant un món ple d'imatges i de tecnologia. Sense ser cap panacea universal, l'elaboració de *booktrailers* escolars pot dotar de sentit (per fi?) el fet de treballar en grup. Per tant, per què no dir «llums, càmera... acció!» (tal vegada en l'ordre invers)? I que *acció* signifiqui «haver llegit», literalment, amb una altra mirada.

De què parlem exactament quan parlem de *booktrailers*?

Ens acollirem a l'anglicisme *booktrailer* no pas per esnobisme, sinó per immediatesa i per claredat. Tothom sap què és un tràiler (de pel·lícula). I se sobreentén que afegint-hi *book* al davant precisem encara més l'objecte del nostre treball. Malgrat la solució proposada pel portal Optimot de consultes lingüístiques, que opta pel sintagma *tràiler de llibre*, ens hem acomodat al terme citat en primer lloc, sense fer-ne en cap moment, això sí, una qüestió d'Estat. El nom no sempre fa la cosa. Una raó més d'aquesta petita tossuderia podria ser que el portal referit hi entén «vídeo promocional d'un llibre», cosa que implica un interès venal, quan la nostra intenció, com es veurà tot seguit, n'és una altra de ben diferent.

Ras i curt: quan parlem de *booktrailers* en el context escolar ens referirem a vídeos elaborats per alumnes (de secundària però també de primària) a partir de la lectura d'un llibre de ficció. Cal no perdre de vista, però, que l'objectiu últim d'aquests films, ni més ni menys, és el de convèncer els iguals que val la pena llegir el llibre en qüestió. I tot forçosament en un termini de temps i amb uns recursos limitats. Com en el cinema *de debò*.

Hi ha implícites, per tant, i com quedarà palès més endavant, les idees de lectura (i *interpretació*, amb tota la seva ambigüïtat), d'elaboració conjunta (pel volum de treball que suposa) i finalment de significativitat: el que es crea té un sentit (la fidelitat al text) i una raó de ser (que els companys i companyes *mirin* el treball que han fet). Això va molt més enllà de la nota.

Implicacions i aportacions que suposa en el context escolar

Convertir en imatges el que es llegeix pot ser un poderós estímul per posar-se a llegir, però no és precisament fàcil. És previsible que generi una quantitat ingent de treball inassumible per un sol individu, atesa la quantitat, la complexitat i la diversitat de tasques. Encara més: no cal aprofundir-hi gaire per adonar-se que per dur a bon terme el projecte caldrà conjuminar estils d'aprenentatge diferents, capacitats diferents i, de manera especial en l'adolescència, graus de maduració personal també diferenciats. L'alumnat acon-

segueix aleshores omplir de sentit, de manera globalitzadora, estratègies apreses en diferents àrees curriculars: el resum de Llengua, la planificació de Tutoria, l'expressió corporal d'Educació Física, el disseny de vinyetes per a l'*storyboard* treballat a Visual i Plàstica... D'altra banda, el docent disposarà d'una eina potentíssima, inèdita i motivadora, per generar interaccions positives en el marc de l'aprenentatge cooperatiu: jo he de fer tal cosa per tal que tu puguis fer-ne tal altra... i tots hi sortim guanyant! A més, dur a terme un projecte d'aquestes característiques incentiva estratègies de caire competencial (resolució de problemes reals i multiformes: acompliment de terminis, interrelació d'aprenentatges, previsió d'actuacions, recerca de materials...). I, finalment, esdevé una eina inequívoca d'inclusió: tothom pot participar-hi fent qualsevol de les nombroses tasques subsidiàries, amb la qual cosa es potencia l'autoestima de tots els qui hi intervenen. Es divideixen les feines per multiplicar el resultat dels esforços. Hi ha tantes tasques i tan diverses que tothom hi té cabuda per dir-hi la seva. De moltes maneres.

Com es cuina un *booktrailer*?

El pressupòsit de partida és doble. D'una banda, es tracta de presentar el *booktrailer* com a alternativa a la fitxa de lectura que a tots ens ha tocat elaborar (com a alumnes i, malauradament, també com a docents). La discutible eficàcia i interès que suscita aquest document (autor, editorial, resum de la trama, opinió personal... amb variacions mínimes) mena cap al segon pressupòsit: per què no aprofitar el bagatge *espectador* de l'alumnat (sovint enorme!) per fer-ne créixer el bagatge *lector* (sovint mínim)?

Davant l'oferta de lectures per part del docent, previsiblement l'actitud de l'alumnat canviarà si se li demana *crear* alguna cosa a partir del llibre en qüestió. Encara que sigui només pel canvi de perspectiva: llegir perquè els altres mirin. I, a l'inrevés que en la fitxa de lectura tradicional, ni la còpia ni la improvisació hi tenen cabuda.

Caldrà llegir el llibre, sí, malgrat tot. Convé no oblidar-ho. I això ja seria una bona fita en si. Però un cop acabada aquesta lectura individual serà necessari desmuntar la trama, ja en grup, i decidir què cal explicar-ne. No hi ha temps ni recursos per filmar un llargmetratge! El visionat de tràilers de pel·lícules, i potser d'altres *booktrailers* escolars, contribuiran a copsar-ne els elements bàsics: economia narrativa, empatia vers el o la protagonista i el seu conflicte, convergència de tots els recursos cap a convèncer el públic, coherència d'imatges, músiques i actituds dels actors, expectatives obertes...

Per plasmar-ho, res millor que posar-ho negre sobre blanc. L'*storyboard* (ens hem acostumat a l'anglicisme, tot i el terme «guió il·lustrat»), senzill i clar, permet preveure, de manera sinòptica, el «conjunt de vinyetes il·lustratives dels plans principals d'un anunci de televisió o de cinema en procés de creació i aprovació, cadascuna de les quals generalment va acompanyada del text dels diàlegs o de la veu en *off*, i d'altres anotacions tècniques relatives als efectes sonors o visuals» (Font: diccionaris terminològics del Termcat, a través d'Optimot).

Després *només* queda l'obtenció d'imatges seguint fil per randa la planificació plasmada en el pas anterior.

Aquesta és, de ben lluny, i tot i la dificultat inherent, l'etapa que més agrada a l'alumnat. Es tracta de posar en contacte dos codis, un d'escolar i llunyà (lletra impresa) i un altre de més proper i quotidià, que els arriba a través de la televisió, el cinema, el YouTube, les sèries, els videojocs... Qui diu que són llenguatges irreconciliables? De cap manera la imatge esborra la paraula.

Sovint l'entusiasme (i tal vegada el fet d'haver empatitzat amb els personatges) els duu a voler protagonitzar ells mateixos els treballs. Hi ha, però, alternatives igualment creatives, com ara l'animació de fotografies i el *collage* amb fragments de pel·lícules. Finalment queda tot l'enrenou tècnic, al qual estan ben avesats: inclusió de crèdits, d'efectes de so i de músiques. I en ocasions hi afegeixen, a imitació d'altres treballs que han vist, frases ben triades del llibre que, literalment, adapten per a la pantalla, sobreimpreses i/o llegides en veu alta.

El resultat? Un treball interdisciplinari, cooperatiu, complex, que permet treballar les diverses intel·ligències i que suposa un repte des del moment que compromet la pròpia imatge per exposar-la davant del més exigent dels públics: els mateixos companys i companyes. I si hi ha implicació res no pot sortir malament.

Un exemple: el Projecte Lectura Jove a l'escola Mare de Déu de Lourdes (Mataró)

A començaments del curs 2011-2012 comentàvem amb Sònia Escobar, bibliotecària a la Pompeu Fabra de Mataró, que el públic infantil semblava fugir-ne un cop arribada l'adolescència, potser per no tornar-hi mai més. Vam compartir, mig en broma, tòpics a propòsit de l'edat (difícil), la falta d'una cultura de l'esforç i del compromís i la sobreexposició a les imatges que pateixen nois i noies. En aquestes condicions, vam concloure, l'estrany seria que llegissin! Malgrat tot, els tòpics són per desmuntar-los. Se'ns va acudir aleshores relacionar els llibres (cap a on volíem reorientar els adolescents) i les imatges (cap a on se'ls en va literalment la vista). «I si fessin el tràiler d'una pel·lícula que encara no existeix?» La biblioteca va fer mans i mànigues per aconseguir prou còpies d'un seguit de títols que ens van semblar interessants de llegir i d'adaptar per a la pantalla. I per dur a terme el treball els alumnes havien de demanar els llibres en préstec i reprendre el camí de la biblioteca. La resposta va ser inesperada: «El treball del llibre és una pel·li?» Això ens preguntaven, expectants. «No, només el tràiler.» Poc després es va incorporar al projecte Carles Alcoy, lingüista i narrador oral. Des d'aleshores, els i les alumnes d'ESO de la nostra escola reben formació com a usuaris de la biblioteca, i a més aprenen a treure l'entrellat del que llegeixen i a plasmar-ho en els propis curtmetratges. Era qüestió de temps que s'hi acabés afegint Elisabeta Valls, professora de Visual i Plàstica del centre, per orientar l'alumnat sobre el vessant artístic del projecte.

Què n'ha sortit, de tot plegat? Una tradició, la de retornar a la biblioteca, la d'aprendre maneres de narrar i de treballar en grup per penjar el treball a YouTube (cerqueu-hi «Projecte Lectura Jove»). I la il·lusió de recollir els premis del públic o del jurat,

sufragats pels patrocinadors que hem anat trobant. Però, sobretot, la d'admirar els dots interpretatius inèdits d'aquella noieta callada de tercer d'ESO que sembla menjar-se la càmera. O el talent tècnic d'aquell *crack* de la informàtica de segon. I per què els de primer se solen emportar el premi del públic? Potser sí que és veritat que la lectura ens fa diferents. «L'any que ve guanyarem nosaltres, ja ho veuràs...»

To be continued...

Una tarda, pels volts de Sant Jordi, l'ESO de la nostra escola pren la sala d'actes de la Pompeu Fabra. No cal demanar silenci. En Carles oficia de mestre de cerimònies. L'important no serà el lot de llibres, ni els vals de compra o l'esmorzar copiós servit a la granja per a gaudi dels guanyadors. Va més enllà d'una recompensa agradable però efímera. Allò veritablement transcendent és assumir la pròpia veu i exercir-la davant dels iguals, partint d'històries que emocionen, que intriguen, que fan pensar. Però la formulació és del segle XXI. Imatges, paraules, música: expressió. Tot compartit a la xarxa. Un repte salvable i captivador alhora. «Involucreu-m'hi!» Això ens estan dient els i les alumnes cada dia. Com en el vídeo de YouTube *Engage Me* <https://www.youtube.com/watch?v=Zokqijly77Y>.

ENLLAÇOS PER TREBALLAR BOOKTRAILERS A L'AULA

1. Blog del Projecte Lectura Jove del Col·legi Mare de Déu de Lourdes de Mataró, amb pistes i pautes per a l'elaboració. <http://mdllecturajove15.blogspot.com.es/>
2. Treballs elaborats pels alumnes del Col·legi Mare de Déu de Lourdes.
  - Booktrailer de *Serena*, de Dolors Garcia i Cornellà. <https://www.youtube.com/watch?v=oU7N8pek0HY>
  - Booktrailer de *Coraline*, de Neil Gaiman. <https://www.youtube.com/watch?v=k0mGeYq4bNI>
  - Booktrailer d'*Els jocs de la fam*, de Suzanne Collins. <https://www.youtube.com/watch?v=ASaw3Hnb2Mg>
  - Booktrailer de *Cyrano de Bergerac*, d'Edmond Rostand. <https://www.youtube.com/watch?v=d2ieKechajg>
  - Booktrailer de *Per 13 raons*, de Jay Asher. <https://www.youtube.com/watch?v=dH6R3-LSGR8>
  - Booktrailer de *La porta dels 3 panys*, de Sònia Fernández-Vidal. https://www.youtube.com/watch?v=zST9Ingb_WA
3. Recursos per a la creació de *booktrailers* (en anglès) <http://www.booktrailersforreaders.com/>
4. Llocs web per a la descàrrega legal i gratuïta de músiques, imatges i sons (citant-ne la procedència).
  - www.jamendo.com (cançons)
  - <http://www.ite.educacion.es/ca/mediateca> (portal del Ministeri d'Educació. Fotos i sons).
  - <http://www.photosforclass.com/> (fotos).
5. Concurs de *booktrailers*. Departament de Cultura. <http://www.booktrailer.cat/>

... ARRIBA EL MOMENT DE TIRAR LA FAMÍLIA ENDAVANT TU SOLA ...

T'ANIMES A LLEGIR-LA?